

BIJLAGE 1. AANPAK COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE

Zowel de onderzoekers als de opdrachtgever van de Jongerenstudie HBM-3M hechten groot belang aan de transparantie van het onderzoek voor beleid, inwoners en lokale stakeholders en de publieke sfeer in meer algemene zin. In het verleden werkten de betrokken partijen reeds samen voor de Vlaamse referentie-humane biomonitoring (in het kader van het Steunpunt Milieu en Gezondheid) alsook in enkele lokale aandachtsgebieden. Ook deze keer werden diverse initiatieven en consultaties ontplooid om de lokale betrokkenheid mogelijk te maken, geïnspireerd door een set basisafspraken die de communicatiestrategie verduidelijken alsook de concrete communicatieplanning inspireren. In wezen is dit evenzeer deel van de methodiek van de studie, want een aanpak van co-creatie, verweven in de onderzoeks cyclus. Het is géén nageschakelde communicatie en ze verloopt rechtstreeks met de onderzoekers zelf. We overlopen de gelanceerde initiatieven hieronder kort; extra documenten zijn te consulteren op de projectwebsite (www.hbm-pfas.be).

1.1 SPELREGELS VAN EXTERNE COMMUNICATIE

Het consortium bereidde tijdens de start van het project spelregels voor die een leidraad vormen voor kwaliteitseisen en basisafspraken communicatie tussen de onderzoekers, de opdrachtgever(s) en andere beleidsverantwoordelijken, andere experts en maatschappelijke groepen. De basis vormde het set eerder opgemaakte spelregels voor de steunpunten Milieu en Gezondheid (met FLEHS-campagnes sedert 2002). De laatste versie van de spelregels, van 22/12/2022, werd bekrachtigd door de stuurgroep na elektronische rondvraag bij de leden. De set afspraken werd tevoren, op 28/3/2022 in hoofdlijnen voorgesteld aan de Klankbordgroep en nadien ook gepubliceerd op de website (<https://www.hbm-pfas.be/het-onderzoek/>).

1.2 OPRICHTEN VAN EEN LOKALE ADVIESGROEP BIJ DE JONGERENSTUDIE

Op basis van verkennende gesprekken met het secretariaat van PFAS-opdrachthouder Karl Vrancken en verdere rondvraag werden leden geworven voor een veelzijdige afvaardiging van lokale belangen (Tabel 1): groepen met interesse in de plaatselijke gezondheidspreventie en de HBM-studie, zoals medische professionals, medisch milieukundigen uit het lokaal gezondheidsoverleg, de lokale bevolking en actiegroepen, de lokale besturen. De uitnodigingen werden in eerste instantie gericht verstuurd; de klankbordgroep stond echter steeds open voor spontane aanmelding van nieuwe organisaties.

Tabel 1: Overzicht van de leden van de lokale adviesgroep doorheen het verloop van het project.

Leden	Organisatie
Elke Van Broeck	Coördinator Eerstelijnszones Waasland
Nadia Caluwe	Solidaris Antwerpen Linkeroever
Anouk Codenie	Solidaris Antwerpen Linkeroever
Sanne Van den Bleeken	Eerstelijnszone Antwerpen Centrum
Greet Janssens	Gemeente Beveren, communicatie
Marc Stoop	Gemeente Beveren, milieudienst
Ellen Bocklandt	Gemeente Beveren, projecten en preventie
Dirk Van Esbroeck	Gemeente Beveren, schepen gezondheid

Leden	Organisatie
Machteld Oste	Gemeente Kruibeke, afdelingshoofd communicatie
Laszlo Kosolosky	Gemeente Kruibeke, afdelingshoofd Welzijn
Dimitri Van Laere	Gemeente Kruibeke, burgemeester
Dirk Van Puymbroeck	Gemeente Kruibeke, milieudienst
Filip Vercauteren	Gemeente Kruibeke, schepen gezondheid, milieu
André Van de Vyver	Gemeente Zwijndrecht, burgemeester
Wendy Van Dyck	Gemeente Zwijndrecht, milieuambtenaar
Ann Van Damme	Gemeente Zwijndrecht, schepen jeugd
Steven Vervaeat	Gemeente Zwijndrecht, schepen leefmilieu
Denise Melis-De Lamper	Gemeente Zwijndrecht, schepen gezondheid
Hedwig Rooman	Grondrecht
Eva Froominckx	Grondrecht
Els Audenaert	Kringcoördinator huisartsen Waasland en Durmestreek
Chris Vermeulen	Kringvoorzitter Eerstelijnszone Waasland
Kathleen Degroeve	Medisch Milieukundige, stad Antwerpen
Kjani Verbeke	Medisch Milieukundige, Waasland
Inge Vervondel	Medisch Milieukundige, Waasland
Ann Hufkens	Medisch Milieukundige, Zwijndrecht
Marleen Van Royen	MINAraad Zwijndrecht
Hilde Heyrman	MINAraad Zwijndrecht
Guido Plas	MINAraad Zwijndrecht
Jef Van De Wiele	Natuurpunt
Eveline Cleynen	Stad Antwerpen, dienst gezondheid
Fadoua Achetib	Stad Antwerpen, dienst gezondheid
Jeroen Van Reeth	Zwijndrecht Gezond
Carolien Van der Cruyssen	Zwijndrecht Gezond
Wendy D'Hollander	Zwijndrecht Gezond
Els D'Hondt	Zwijndrecht Gezond

Tijdens de **eerste vergadering** (28/2/2022) werd het studie-opzet toegelicht. Er kwamen diverse vragen aan bod over de deelnemersaantallen, de perimeter van het onderzoeksgebied, windrichtingen en de aandacht voor deelname vanuit Kruibeke, de milieumetingen, de soorten gezondheidseffecten, de koppeling van medische gegevens, de mogelijke selection bias. De roepnaam van de studie werd bedacht (om goed het onderscheid te houden met de grootschalige bloedonderzoeken). De discussie vormde meteen ook aanleiding om een flyer en uitnodigende affiche voor de Jongerenstudie te laten ontwerpen door een lokale ontwerper. Dat campagnebeeld prijkt ook op de titelpagina van dit eindrapport.

De **tweede (digitale) bijeenkomst** (28/3/2022) was gewijd aan suggesties rond acties en aandachtspunten bij de bekendmaking van de Jongerenstudie, de rekrutering van jongeren en het veldwerk (na een presentatie over de stand van zaken), en praktische afspraken rond contactpersonen voor verdere uitwerking, maar ook aan maatwerk voor kwetsbare doelgroepen gezien de demografische samenstelling van de bevolking (zie tabel). Tevens werd kort verslag gebracht van een geplande review van het studiedesign door vijf externe experts om zeker geen interessante tips te missen in het onderzoeksopzet. Ten slotte werd de afvaardiging besproken vanuit de lokale besturen in de Vlaamse stuurgroep van het onderzoek.

Aanvullend werd een **webinar** georganiseerd op initiatief van en in samenwerking met de Eerstelijnszone Antwerpen en Stad Antwerpen specifiek gericht op terreinorganisatie actief in Antwerpen Linkeroever, in functie van informatiedoorstroming naar kwetsbare en moeilijker te bereiken doelgroepen. De Webinar werd aangekondigd via bestaande informatiekanaal van stad Antwerpen. Jammer genoeg kwam er niemand opdagen voor de Webinar. Een mogelijke verklaring volgens de contactpersonen bij de Eerstelijnszone was de reeds hoge werkdruk bij deze organisaties waardoor het voor hen moeilijk is om extra engagementen op te nemen.

De **derde bijeenkomst** (23/5) overliep de tussentijdse stand van de rekrutering en de opinies van de deelnemers bij de opties tot uitbreiding van de studie, gezien de te beperkte resons tot dan toe en de beperkte resterende tijd voor de rekrutering van deelnemers (de rekrutering moest worden afgerond in twee maanden tijd). Verschillende opties werden besproken, waaronder een uitbreiding van het studiegebied en een uitbreiding van de leeftijdsgroep (in detail beschreven in [bijlage 1 van het onderzoeksplan](#)). Uiteindelijk werd voor de tweede optie gekozen, na afwegen van de voor- en nadelen van de verschillende opties.

De **vierde sessie** (7/2/2023) was volledig gewijd aan het voorstel van communicatiestrategie en de voorbereiding van het communicatieplan (in verband met de individuele resultaten alsook de groepsresultaten). Tevens werd het aanvullend onderzoek van bijkomende metingen op de biobankstalen aangekondigd, in opdracht van het Agentschap Zorg en Gezondheid.

Op een **vijfde en laatste sessie** (gepland voor 24/04/2023, 10u) worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd aan de lokale besturen en de lokale adviesgroep, voorafgaand aan de publicatie van het rapport op de website en het uitsturen van de perstekst.

Van elk van de sessies werd een verslag opgemaakt, te consulteren op <https://www.hbm-pfas.be/lokaal-overleg/>.

1.3 EXTRA CONSULTATIE VAN PFAS- EN HBM-EXPERTEN

In totaal vijf Nederlandstalige en grotendeels buitenlandse experten - zonder banden met de Jongerenstudie - werden uitgenodigd het onderzoeksopzet te reviewen. De samenvatting van de commentaren en de antwoorden van het onderzoeksconsortium werden gepubliceerd op de website (<https://www.hbm-pfas.be/het-onderzoek/>) en als bijlage gevoegd bij het onderzoeksplan ([Bijlage 2: expertenbevraging](#)).

1.4 INFORMATIEAVONDEN VOOR GEÏNTERESSEERDEN

Zowel deelnemers, besturen, experten als het ruimere publiek zijn het doelpubliek van deze informatie-avonden.

Bij de opstart van het onderzoek

De avondsessie van 10/5/2022 in Basisschool 't Laar kon slechts op weinig belangstelling rekenen; slechts enkele ouders waren aanwezig. Mogelijk was het vroege avonduur een drempel en de schriftelijk verstrekte informatie voldoende voorhanden na een periode van bijzonder veel informatie over PFAS in de regio.

Bij de communicatie van de (groeps)resultaten

Deze sessies zijn gepland 25 april en 2 mei. Tijdens de eerste sessie is het de bedoeling breed te informeren over de studieresultaten. Deze sessie staat online geprogrammeerd en via een digitale link open voor gelijk wie (zonder inschrijving), met gelegenheid voor vragen. De tweede sessie biedt de gelegenheid meer in de diepte door te gaan op bijkomende vragen van het publiek, op een moment dat de boodschappen en het rapport al kunnen gelezen zijn. Tijdens de tweede, fysieke bijeenkomst is er ook meer ruimte voor discussie en verdere specifieke informatie aan gesprekstafels.

1.5 WEBSITE EN BIJHORENDE NIEUWSBRIEF

De website verstrekt basisinformatie over het opzet van de Jongerenstudie HBM-3M en de onderzoeksplanning met bijhorende documenten. Lezers kunnen er zich abonneren op de Nieuwsbrief voor nieuwe berichten over de studie. Vragen zijn welkom via info@hbm-pfas.be. Voor individuele deelnemers is er tevens een gratis 0800 nummer dat wordt gehost door het PIH, verantwoordelijk voor het contact met de deelnemers.

De website verwijst ook naar andere relevante weblinks in verband met de PFAS-problematiek en vice versa.

Ten slotte is nog vermeldenswaardig dat het maatwerk voor de inhoudelijke sturing van de communicatie gevoed wordt door inzichten uit de perceptiebevraging van de deelnemers in de HBM-vragenlijst. Zo bleek opvallend dat jongeren hun ouders als belangrijkste betrouwbare informatiebron zien. Deze resultaten worden gerapporteerd in het hoofdrapport.

1.6 GETRAPTE BEKENDMAKING VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

De communicatieplanning voor de bekendmaking van de onderzoeksresultaten (april 2023) werd uitvoerig besproken binnen het onderzoeksconsortium, met de Stuurgroep en met de lokale adviesgroep. Conform de spelregels voor risicocommunicatie (zie punt 1.1) geven we in die communicatie voorrang aan de deelnemers en de actoren die nauw betrokken waren bij het onderzoek (in dit geval de lokale besturen en leden van de lokale adviesgroep).

In de communicatieplanning streven we ernaar om de deelnemers als eersten te informeren over hun eigen meetwaarden én de conclusies van het onderzoek (groepsresultaten). De individuele resultaten worden via de post verstuurd en de samenvatting van de groepsresultaten per post en aanvullend per e-mail. Daarna informeren we de lokale besturen en leden van de lokale adviesgroep en tot slot het algemene publiek (o.a. via een perscommunicatie en twee infoavonden). De communicatieplanning werd aangekondigd op de website voor het algemene publiek en via e-mail aan de deelnemers.

Voorafgaand aan de publiekscommunicatie wordt ook een **Webinar** georganiseerd **voor huisartsen en zorgprofessionals**, in samenwerking met de lokale huisartsenkringen en Eerstelijnszone. Tijdens deze Webinar worden nog geen resultaten van het onderzoek gepresenteerd, maar wordt kadering gegeven bij het onderzoek en het type resultaten dat men kan verwachten, om de huisartsen en de zorgprofessionals voor te bereiden op eventuele vragen die zij van patiënten of burgers kunnen krijgen. In dit opzicht is er ook een infofiche en webpagina beschikbaar voor huisartsen.